

Araştırma Makalesi • Research Article

**Leylâ el-Osmân'ın “Fethiye Tehtâru Mevtehâ” ve James Joyce’un “Eveline”
Adlı Öykülerinde Aile İçi Şiddet**

***Domestic Violence in Laila al-Othman's “Fathiya Tahtâru Mavtahâ” and
James Joyce's “Eveline” Stories***

Sevda Çetin*

Öz: Bu makalede Modern Kuveyt edebiyatının önde gelen isimlerinden Leylâ el-Osmân'ın *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* (Fethiye Ölümünü Seçiyor) isimli kısa öyküsüyle ve İrlanda edebiyatının önemli isimlerinden James Joyce'un *Eveline* adlı öyküsünde yer alan aile içi şiddet sorunu ele alınmaktadır. James Joyce'un ilk ve son öykü koleksiyonu olan *Dublinliler* adlı eserinde pek çok sosyal sorunun ele alındığı görülmektedir. Örneğin yazarın *Eveline* isimli öyküsünde babası tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalan Eveline isimli bir genç kızın yaşadığı sorunlar anlatılmaktadır. Kuveytli Arap kadın yazarlardan biri olan Leylâ el-Osmân'ın öykü koleksiyonuyla aynı adı taşıyan *Fethiye Tehtâru Mevtehâ*'da Fethiye isimli genç kızın annesi tarafından uygulanan ağır fiziksel şiddet sonucunda yaşamını yitirdiğini görülmektedir. Bu makalede toplumun önemli bir sorunu olan ve her iki öyküde de sıklıkla işlenen aile içi şiddet vakası ele alınmıştır. Eserlerde aile içinde yaşanan gerek fiziksel gerek psikolojik şiddete uğrayan kahramanların yaşadığı mağduriyetler ve bu mağduriyetlerin onların üzerinde bıraktığı etkiler anlatılmaktadır. Bu çalışmada her iki öyküde öne çıkan aile içi şiddet sorununun benzer ve farklı yönleri analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Fethiye Tehtâru Mevtehâ, Eveline, Aile içi Şiddet, Karşılaştırmalı Edebiyat.

Abstract: In this article, the domestic violence problem in the short story *Fathiya Tahtâru Mavtahâ* by Laila al-Othman (sometimes Laylâ al-'Uthmân) one of the leading names in modern Kuwaiti literature, and the story *Eveline* by James Joyce, one of the important names of Irish literature, are scrutinized. In James Joyce's first and last collection of short stories, *Dubliner* we see that many social problems are addressed. In the author's story named *Eveline*, it is stated the problems experienced by a young girl named Eveline, who was exposed to physical and psychological violence by her father. In the work called *Fathiya Tahtâru Mavtahâ*, which bears the same name as the story collection of Laila al-Othman, we see that a young girl named Fathiya died because of severe physical violence by her mother, one of the Kuwaiti Arab women writers. In this article, we discussed the case of domestic

* Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı,
ORCID: 0000-0002-3725-2266 sevda.yaslak@gmail.com

Cite as/ Atıf: Çetin, S. (2023). Leylâ el-Osmân'ın “Fethiye Tehtâru Mevtehâ” ve James Joyce'un “Eveline” adlı öykülerinde aile içi şiddet. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 59-71.
<http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1127802>

Received/Geliş: 08 Jun/Haziran 2022

Accepted/Kabul: 04January/Ocak 2023

Published/Yayın: 30 April/Nisan 2023

violence, which is an important problem in society and is frequently committed in both stories. In the works, the victimization of the heroes who have been subjected to both physical and psychological violence in the family and the effect of these victimizations on them are explained. In this study, the similar and different aspects of the domestic violence problem, which is prominent in both stories, will be analyzed.

Key Words: Fathiya Tahtâru Mavtahâ, Eveline, Domestic Violence, Comparative Literature.

Giriş

İnsanın sosyal hayatını ve insan toplulukları ile olan etkileşimini inceleyen sosyoloji, toplum nasıl oluşur, nasıl yürür, nasıl devam eder gibi sorulara cevap bulmaya çalışır. Sosyoloji gibi Edebiyat da öncelikle insanı ve insanın toplumla olan ilişkisini ele alır. Dolayısıyla toplum ve toplumun sorunlarıyla ilgilenen sosyologlar ve edebiyatçılar birbirine benzer ve yakın sorunlarla uğraşırlar (Alver, 2006: 107). Edebiyat sosyolojisi, edebiyat ve toplum arasındaki karşılıklı ilişkiyi izah etmeye çalışır (Cuma, 2009: 82). Araştırma konusu insan olan edebiyat, toplumla iletişim halindedir. Edebiyat toplumun aynasıdır. Toplumun duygu ve düşünceleri edebiyat aracılığıyla aktarılır. Bu bilgiler ışığında edebiyatı olmayan bir toplumun varlığından söz etmek mümkün değildir.

Edebi eserleri inceleyen, araştıran, edebiyatın bir dalı olan karşılaştırmalı edebiyat biliminin görevi, çeşitli dillerde kaleme alınan iki yapıtın gerek konu gerek biçim bakımından benzerlik ve farklılıklarını saptayarak sebepleri üzerine değerlendirmelerde bulunmaktır. Aynı dilde aynı temayı işleyen iki yapıt modern ya da farklı dönemlerden olsun kesinlikle farklılıklar içerebilmektedir (Aytaç, 1997: 7). Karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları farklı kültürler için eserleri incelemenin yanı sıra, bu eserlerin okur üzerinde bıraktığı etkiyi de dikkate alır. Bu tür karşılaştırmalar farklı kültürlerin ve toplumların tanınmasına vesile olarak kültürlerarası ilişkilerin kurulmasına yardımcı olur (Keleş, 2021: 18). Dolayısıyla edebiyat alanında farklı iki kültüre ait edebiyat eserinin kıyaslamak, sadece iki metnin basit bir karşılaştırması değildir, iki devletin, iki kültürün, iki farklı coğrafyanın mukayesesi anlamına gelmektedir. Bu minvalde karşılaştırmalı edebiyat disiplini salt iki metnin mukayesesinden daha çok, daha zengin anlamları ihtiva ettiğini söyleyebiliriz.

Leylâ el-Osmân'ın *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* öyküsü ile Dublin hayatının gerçeklerini anlatan James Joyce'nin *Eveline* isimli öykülerinde ortak bir tema olan aile içi şiddet konusu karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Yazarlar ayrı ayrı ele alınarak eserlerinde aile içi şiddet sorununun benzerlik ve farklılıkları mukayese edilecektir. Karşılaştırılan iki metin ve iki metnin muhtevası hakkında ayrıntılı bilgiyi aşağıda vermeye çalışacağız.

1. Leylâ el-Osmân, James Joyce ve Öyküleri

1.1. Leylâ el-Osmân ve Fethiye Tehtâru Mevtehâ

Tam adı Leylâ Abdullâh el-Osmân'dır. Leylâ el-Osmân 1943 yılında Kuveyt'te büyük bir ailede doğdu (el-Ce'al, 2015: 2). Erkek çocuğun değer gördüğü bir ailede büyüyen Leylâ el-Osmân dünyaya geldiğinde annesi tarafından pencereden atılmıştır. Erkek çocuk arzulayan anne tekrar bir kız çocuk doğurduğu için Leylâ el-Osmân'ın yaşamasını istememiştir, son anda bir hemşirenin onu kurtarmasıyla hayata yeniden tutunabilmiştir (Soyer, 2016: 101). Babası Abdullah el-Osmân o zamanlarda Kuveyt'te tanınan zengin ailelerden birine mensuptur. Edebiyata önem veren bir evde büyüyen yazarın babası şairdir. Babasının edebiyata ilgi duymasının yanı sıra bu alana katkıları da olmuştur. Lise diplomasını alana kadar Kuveyt'te eğitim hayatına devam eden Leylâ el-Osmân, babasının kararıyla eğitim hayatını sonlandırmak zorunda kalmıştır. Böyle olunca Leylâ el-Osmân babasının kütüphanesinden yararlanarak kendini yetiştirmeye çalışmıştır (el-Ce'al, 2015: 2). Babası tek bir kadınla evli değildir. Leylâ el-Osmân'ın hayatını etkileyen önemli dönüm noktalarından biri de anne ve babasının boşanma sürecidir. Ebeveynler ayrıldıktan sonra üvey annesi ve kardeşleri ile birlikte aynı çatı altında yaşamaya başlamıştır bu nedenle çocukluk dönemi oldukça sıkıntılı geçmiştir. Üvey anne ve kardeşleriyle birlikte yaşamak zorunda kalması yazarın psikolojisinde olumsuz etkiler ve hayal kırıklıkları meydana getirmiştir (Soyer, 2016: 101). Babası annesinden boşandıktan sonra evli olduğu kadınların hepsi birlikte kaçmıştır. Babası onların yerini bilememiştir. Leylâ el-Osmân çölün havasını ve denizin havasını tüm ayrıntılarıyla

yaşamıştır sonra bu iki çevreden etkilenmiştir. Yazar, hayatında büyük sıkıntılar çekmiş, üniversite eğitiminden mahrum olmasının yanı sıra üvey annesinin ve erkek kardeşinin karısının zulmüne maruz kalmıştır. İki kez evlenen Leylâ el-Osmân ilk eşi Filistinli bir kadın doğum doktorudur. Eşi, Leylâ el-Osmân'ı cesaretlendirerek yazmaya teşvik etmiştir. Bu evliliğinden dört kızı olan yazarın ikinci evliliğinden de iki oğlu olur. İkinci eşi Velîd Ebû Bekir Arap dünyasında tanınan bir şair ve eleştirmendir. Bir gazetede sorumlu olduğu için karısının yazılarını burada yayınlamıştır Ancak Kuveyt, Irak'tan ayrılıp bağımsızlığını ilan ettikten sonra eşi Kuveyt'i terk etmiştir. Bunun nedeni ise; Kuveyt, Iraklı güçleri ülkesinden çıkarmaya çalışırken ortaya çıkan savaş sonrasında iki eş fikir ayrılığına düşmüş bu da ayrılmalarına sebep olmuştur. Leylâ el-Osmân edebi çalışmalarına henüz okul sıralarındayken başlamıştır. 1965'ten itibaren yerel gazetelerde edebi ve sosyal konularda yayın yapmaya başlamış ve o sırada yerel basında ve Arap basınında haftalık ve günlük bazı köşe yazıları kaleme almıştır (el-Ce'al, 2015: 2-3).

Leylâ el Osmân Kuveyt edebiyatının başarılı öykü yazarları arasında yer alır. Yazıları birçok yabancı dile çevrilmiş ve batı akademi dünyasında büyük ilgi görmüştür. Öykülerinde kadın meselelerinin yanı sıra Filistin sorunu, Kuveyt toplumundaki ahlaki çöküş, 1991 Irak işgali gibi sosyo-politik problemlere kadın perspektifinden bakarak ışık tutmuştur. Leylâ el-Osmân şiir, öykü ve drama yazarı olarak belki de en üretken Kuveytli kadın yazardır (Dianu, 2003: 81).

Leylâ el-Osmân on beş yıl gibi bir süre radyoda çalışmış, çok sayıda edebi ve sosyal programlar sunmuş. İki defa dört yıl süreyle Kuveyt Yazarlar Birliği'nin sekreterliğini üstlenmiştir (Ce'al, 2015: 3-4). Kuveytli yazar Leylâ el-Osmân, şu an yetmiş dokuz yaşında ve hayattadır.

Fethiye Tehtâru Mevtehâ isimli öykünün özetine gelince; Leylâ el-Osmân'ın Filistinli yazar Reşad Ebû Şâver'e takdim ettiği ve 1987 yılında yayımlanan *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* isimli öykü mecmuasında toplamda on üç öykü yer almaktadır. Arap öykücülüğünde seçkin bir yere sahip olan Leylâ el-Osmân, eserlerinde kadını ve kadın sorunlarını ele alır. Ancak bu öyküsün de şiddeti uygulayan tarafın bir kadın olması dikkat çekici bir unsurdur. Leylâ el-Osmân'nın bu eserinde tam tersi bir tutum sergilemesi gelenekten moderne dönüşen Kuveytli kadın tipinin bir örneği olarak düşünülebilir.

Leylâ el-Osmân'ın öykü mecmuasıyla aynı adı taşıyan eserde aile içi şiddetin yoğun bir şekilde işlendiği görülmektedir. *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* isimli öykü, eserin ana kahramanı Fethiye'nin kız kardeşinin dilinden anlatılır. Anlatıcı kahraman, annesinin evinde camdan dışarıyı izler. Sabahın soğukluğunda, güneş yavaş yavaş doğmaya başlarken hayatta kalma mücadelesi veren bir böcek dikkatini çeker. Böceğin hayatta kalma mücadelesi anlatıcı kahramana acı verir ve yanında duran üvey babasına ona yardım etmesi için yalvarır. Üvey baba ise onun sadece bir böcek olduğunu söyler. Ancak böcek anlatıcı kahraman için son derece önemlidir, çünkü böceğin mücadelesi ölen kardeşi Fethiye'yi ona hatırlatır. Yazar, çoğunlukla geçmişe yolculuk yaparak geçmişle (kardeşi Fethiye ile olan günleri) şimdi (böceğin hayatta kalma mücadelesi) arasında ilişki kurarak öyküyü kaleme almıştır.

Öyküde, evdeki kızların annelerini ziyaret etme zamanı geldiği anlatılır, ancak kız kardeşlerden biri olan Fethiye annesini ziyaret etmek istemez. Anneleri ikinci evliliğinden olan kızına gösterdiği şefkati ve merhameti önceki evliliğinden olan dört kızına göstermemiştir. Annenin günden güne artan merhametsiz tavırları artık Fethiye'yi annesini görmek istemeyecek derecede rahatsız etmiştir. Fethiye, kardeşlerine bundan sonra annesini görmeye gitmeyeceğini söyler. Kız kardeşler bunun bir felakete sebep olacağını bildikleri için Fethiye'ye gelmesi konusunda ısrar ederler, fakat Fethiye kararından vazgeçmez. Üç kardeş sırasıyla konuşmasına rağmen kardeşlerini gelmesi konusunda ikna edemezler. Kızlar annelerinden korktuğu için onu ziyarete giderler, çünkü anneleriyle tartışmaya giremeyeceklerini bilirler. Anne istediğini yaptırır, kızlar da boyun eğer. Artık Fethiye annesinin uzun yüz şeklini görmek istemediğini söyleyerek babası zorlarsa da gitmeme kararından vazgeçmeyeceğini ifade eder.

Öyküde baba, çocuklarını seven, fedakârlık gösteren biri olarak okur karşısına çıkmaktadır. Kızlar babalarıyla birlikte yaşarlar ve babalarının evinde çok mutludurlar. Çünkü babaları evlatlarına karşı son derece merhametli ve sevecen yaklaşır. Annelerinde görmedikleri şefkati babalarında görürler. Baba,

kızlarını annelerini görmeye götürdüğünde bile onları terk etmez, yaklaşıma korktuğu için uzakta bekler. Annelerinin evinden ayrıldıklarında babalarına yüksek bir sesle şöyle derler:

“Sana dönüyoruz babacığım... Bizi kalbinin kanatlarında taşı... Bize uç... Ve sana yalvarıyoruz. Bizi tekrar buraya getirme.” (el-Osmân, 1987: 11).

Anlatıcı kahraman zaman zaman böceğin yaşadıklarını yeniden anımsar. Öykü, Fethiye'nin ölümü ve böceğin verdiği yaşam mücadelesi arasında gider gelir. Fethiye'nin ısrarla annesini ziyarete gitmemesi Fethiye'nin ölümüne sebep olacaktır. Anne, kızlarını saydığına dört numaranın eksik olduğunu görür. Kız kardeşler, her ne kadar Fethiye'nin hasta olduğunu söyleseler de anne, Fethiye'nin gelmemesine sinirlenir, hemen evden çıkarak Fethiye'yi evine getirir. Üvey babalarıyla kalan kızlar annelerinin gelmesini sabırsızlıkla beklemeye başlarlar. Anne Fethiye'yi kandırarak evine getirir. Fethiye güler bir yüzle içeri girse de anne hızlıca feracesini çıkararak kızlarına vurmaya başlar. Öfkesinden kontrolünü kaybetmiş bir halde Fethiye'ye saldırır. Fethiye karşı koymaya çalışsa da annesinin şiddetine engel olamaz. Anlatıcı kahraman, o esnada Fethiye'nin annesine karşı verdiği mücadeleyi böceğin hayatta kalma mücadelesine benzetir. Üvey baba ise etrafında olan biteni izlerken halinden memnun gibidir. Kız kardeşler Fethiye'ye yardım etmek isterler, ama annelerinden korktukları için buna cesaret edemezler. Annesinin darbelerinden kaçmaya çalışan Fethiye balkondan düşerek ölür, çünkü yediği onca dayaktan sonra balkonda tutunacak gücü kalmamıştır. Kızlar, kardeşlerine ellerini uzatmak isterler, ancak bunu da yapamazlar. Tekrar böceğe dönen anlatıcı kahraman, böceğin hayatta kalma anını izlerken üvey babası, ters düşen böceği düzelttiğinde mi yoksa öldürdüğünde mi rahatlayacağını sorar. Ardından üvey baba merhametli bir tavır sergileyerek Fethiye'nin ölümünden kendilerini sorumlu tutmamalarını söyler ve anlatıcı kahramana sarılır. Birlikte ağlamaya başlamalarıyla öykü son bulur.

1.2. James Joyce ve Eveline

İrlandalı yazar James Joyce, 2 Şubat 1882 yılında Dublin'de orta sınıf Katolik bir ailede dünyaya gelir. Joyce'nin çalışmaları üzerinde babasının büyük bir etkisi vardır. 1888'de Clongowes Wood College isminde yatılı bir okula gider. Joyce ilerideki yıllarda şöyle diyecektir: “*Benden bir Katolik olarak değil Cizvit olarak söz etmeniz gerekir. Sorunları, en kolay araştırılacak ve karar verilecek biçimde belli bir sıraya koymayı onlardan öğrendim*” (Kamburoğlu, 2015: 6).

1893 yılında Dublin'de bir Cizvit Okulu olan Belvedere Kolejine ücretsiz kabul edilir. Burada akademik olarak başarılı olur. James Joyce daha sonra Cizvit rahipleri tarafından görevlendirilen Dublin Üniversitesi Koleji'ne girdi. Orada dil çalışarak enerjisini ders dışı etkinliklere ayırır ve özellikle de Cizvitler tarafından tavsiye edilmeyen çok sayıda kitap okur. Kolejin Edebiyat ve Tarih Derneği'nde aktif rol oynar. Joyce yazma sanatında ilerleme çabalarını hiçbir zaman aksatmaz. Bir ara yazarken geçimini sağlamak için doktor olmaya karar verir, ancak Dublin'de birkaç konferansa katıldıktan sonra etrafından borç alarak Paris'e gider, burada tıp eğitimi alma fikrinden vazgeçer. Bazı kitap eleştirileri kaleme alır. (Atherton, 2022: sy.) Joyce'nin Fransız profesörü Edovard Cadic, öğrencinin yeteneklerini kabul eder, onun çalışmalarını okur (Elmann, 1982: 60).

James Joyce'un *Dublinliler* isimli eseri Dublin'deki yaşamdan kesitler sunan on beş kısa öyküden oluşmuştur. Yazar, bir diğer kitabı olan *Ulysses* isimli eserini 1914 ve 1921 yılları arasında kaleme almıştır. Her sözcüğünün derin anlamlar taşıdığı, anadilinde bile zor anlaşılabilir *Ulysses*, Avrupa dillerinin yanı sıra Çince gibi birçok dile çevrilmiştir. James Joyce'un *Ulysses* isimli kitabı Nevzat Erkman tarafından 1996 yılında Türkçe'ye çevrilmiştir (Ergil, 2015: 30). James Joyce tedavi gördüğü hastanede 13 Ocak 1941'de vefat etmiştir.(Elmann, 1982: 741).

Eveline isimli öykünün özetine gelince; yazarın dilinden anlatılan öykü, Eveline isimli karakterin akşamüzeri pencereden dışarıyı izlemesiyle başlar. Başını pencerede bulunan perdeye yaslayarak çok fazla olmasa da gelen geçenleri seyrederken bir yandan da yaşadığı sokağın zaman içinde uğradığı değişiklikleri, kardeşleri ve arkadaşlarıyla oynadığı oyunları hatırlar. Henüz genç bir kız olmasına rağmen Eveline yaşadığı olumsuz şeylerden dolayı hayatın karşısında kendini yorgun hisseder. Geçmişe

ait anılar hafızasında canlanırken mutlu dönemlerinin büyümeden önceki yıllar olduğunu hatırlar. Çünkü o dönemlerde annesi hayattadır, babası o zamanlar daha iyidir.

Öyküde Eveline'in evinden ayrılma kararı aldığı gün anlatılır. Her şeyin değiştiği, çoğunun ayrıldığı gibi o da evinden gitmek üzeredir. Genç kız belki bir daha göremeyeceğini düşünerek evine dikkatlice bakar. Eveline evinden, işinden bunalmış bir karakter olarak okuyucu karşısına çıkar. Çünkü babasından şiddet gören ana kahraman dayanın yanı sıra tehdit de edilmeye başlamıştır. Annesinin hatırı için evde kalmıştır, ancak artık dayanacak durumda değildir. Eveline, Frank isimli sevdiği adamla kaçmaya karar verir. Kaçış sebepleri arasında ev ve iş yerinde yaşadığı sorunlar yer alır. Parasının bir kısmını babasına bir kısmını da kardeşi Harry'e gönderen Eveline, babasıyla para konusunda sürekli kavga halindedir. Eveline'in evden gitmek için kendine göre sebepleri vardır. Bunlardan en önemlileri şiddet, hakaret ve parasal sorunlardır. Gidince daha mutlu olacağını ve insanların evli olduğu için ona saygı duyacağına inanır. Evde onu koruyacak kimsesi kalmadığı için sevdiği adamla birlikte uzak bilinmedik bir ülkeye gitmek ister. Sevgilisi Frank'la gece vapura binerek ayrılma planı yaparlar. Frank her akşam iş çıkışında Eveline'i bekler, onu evine kadar götürür. Eveline adeta sevgiyi Frank'da görmüş gibidir. Onunla birlikteyken çok mutludur. Frank ona uzak ülkelerden hikayeler anlatır. Babası Frank'la ilişkisini duyduktan sonra onunla görüşmesini yasaklar, çünkü denizcilerin dürüst olmadığına inanır.

Eveline gitme vakti yaklaşmasına rağmen pencereden ayrılamaz. O esnada hayatı adeta bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçer. Bir gün piknikte babasının, annesinin bonesini giyerek onu ve kardeşlerini eğlendirdiğini anımsar. Eveline gitmekle kalmak arasında mücadele eder. Annesinin acılı hayatını hatırlayınca birden ayağa kalkarak kaçması gerektiğini düşünür. Çünkü Frank'ın ona yeni bir yaşam sunacağını, onu koruyup kollayacağını düşünür. Eveline istasyona kadar gider. Ne yapacağını bilmez bir halde istasyonda bekler, Frank'ın elini tutmasıyla kendine gelir. Frank'ın ısrarla gel demesine rağmen ana kahraman bir türlü gemiye binmeye cesaret edemez. Eveline son anda kaçmaktan vazgeçerek, yaşadığı hayata geri dönmeye karar verir.

2. Aile İçi Şiddet

İlk insan organizasyonlarının ortaya çıkması ile yaşıt olduğu kabul edilen şiddet olgusu bireysel ve toplumsal birçok ögeyi bünyesinde barındırmaktadır. Bu açıdan ele alınınca şiddet olgusu somutlaşmakta ve tanımlanması kolay olmamaktadır. Çok farklı biçimlerde karşımıza çıkabilen şiddet olgusu günümüzde bireysel ve toplumsal tüm alanları sarmış durumdadır (Kocacık, 2001: 1). İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişi olan şiddetin en yaygın iki türü fiziksel ve duygusal şiddettir. Fiziksel şiddet daha çok bedensel bir güç kullanarak tekme, tokat ve dayak gibi vücuda temas etme olarak tanımlanır, duygusal şiddette ise herhangi bir fiziksel güç kullanmadan sözlü olarak küçümseme, aşağılama, tehdit etme gibi eylemlerle karşı tarafın psikolojisini kontrol altına alarak duygularını yıpratma ya da gücünü azaltma söz konusudur. Şiddet farklı ortamlarda, farklı durumlarda ortaya çıkar, bunlardan biri de şiddetin en sık yaşandığı yerlerden biri olan aile kurumudur.

Aile, toplumumuzda kutsal kabul edilen bir kurum olmakla birlikte, edebiyatta yazarların sıklıkla yararlandığı bir kavramdır. Buna bağlı olarak aile içi şiddet meselesi, ilk örneklerden günümüze kadar pek çok eserde ele alınmış olmasına rağmen, araştırmacıların pek de itibar etmedikleri bir alan haline gelmiştir. Sağlıklı bir toplum oluşturabilmenin vazgeçilmez koşulu olan aile, aralarında kan ya da evlilik sebebiyle akrabalık bulunan, birbirlerinde kan bağı olmasa da aynı hanede yaşayan sürekli olarak oturan kişilerden oluşmuş bir sosyal kurumdur. Tarihsel süreçte elde edilen gözlemler, deneyimler ve bulgular gösteriyor ki, aile kurumu tüm dayanıklılık ve sürekliliğine rağmen, aile içi ilişkilerde cins, yaş, iş üstünlüğüne dayanan sorunlar ve farklılaşmalar yaşanmaktadır (Yılmaz, 2005: 132). Ailede yaşanan bu sorunlardan biri de aile içi şiddettir. Aile içi şiddet, aile bireylerinden birinin diğerine ya da diğerlerine uyguladığı zorba davranışlardır. Genellikle şiddetin kadınlar ve çocuklar üzerinde daha çok uygulandığını söylemek mümkündür ancak bunun tam tersi olduğu durumlarda söz konusudur. Çocuklara yönelik şiddet vakıaları, şiddet olguları içinde en büyük zararı yaratan ve ortaya çıkmayan gizli olaylardır (Polat, 2017: 19). Çünkü şiddet, çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimine zarar vererek olumsuz sonuçlar yaratır.

Leylâ el-Osmân'ın *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* ve James Joyce'un *Eveline* isimli öykülerinde mutsuz bir aile tablosuna şahit oluruz. Her iki eserde de aile içinde çocuklara uygulanan fiziksel ve duygusal şiddet açık bir şekilde işlenmiştir. Eveline'da yaşlı olmasına rağmen giderek artan baba otoritesi söz konusu olurken *Fethiye Tehtâru Mevtehâ*'da geleneksel aile profilinin aksine anne korku verici bir birey olarak yansıtılmıştır. Öykülerin her ikisinde de boşanmış, vefat etmiş ya da uzakta yaşayan parçalanmış, dağılmış bir aile tablosuyla karşılaşırız. Leylâ el-Osmân, *Fethiye Tehtâru Mevtehâ*'da boşanmış, yeniden evlenen bir annenin ilk evliliğinden olan kızları üzerinde bıraktığı izlerin psikolojik durumunu etkileyici bir şekilde ele almıştır. Bir gün kızların annelerini ziyaret etme vakti gelir, fakat kardeşlerden biri aynı zamanda öykünün ana kahramanı olan Fethiye annesinin kızlarına karşı sergilediği olumsuz tutum ve davranışlardan rahatsız olduğunu ifade ederek bundan sonra annesini ziyarete gitmek istemediğini söyler. Kız kardeşler korkuya kapılır, çünkü anne söylediği ve istediği her şeyin yerine getirilmesini ister. Anne sevgisinden yoksun kızlar, Fethiye'nin ziyarete gitmemesinin felaketle sonuçlanacağından korkarlar. Kardeşlerin hepsi Fethiye'yi ikna etmeye çalışır, ancak ikna çalışmaları olumsuz sonuçlanır. Bu kez gittiklerinde anneleriyle aralarında olan problemi ve bu soğukluğun nedenini konuşacaklarını söylerler. O sırada Fethiye duydukları karşısında alay ederek kız kardeşlerine şöyle der:

- *Annemizle konuşmak gereksiz, o istediği şeyi yapar ve biz de ona itaat ederiz.*

Diyaloğun sonunda Fethiye şöyle der:

- *O ve kocası sesinizi kesecek ve sizi darmadağın edecek* (el-Osmân, 1987: 8).

Bu tür diyalogların geniş yer tuttuğu öyküde annenin kızlarıyla arasındaki ilişkinin kopuk olduğu aşikardır. Fethiye annesini görmek istemediğini hatta ona duyduğu nefreti açık bir şekilde ifade eder. Öyküde dikkat çeken anne, tuhaf davranışlarda bulunan son derece baskın ve istediğini yapan biri olarak okuyucu karşına çıkar.

James Joyce'un *Eveline* eserinde ise çalışma hayatından bıkmış, evin tüm yükünü üzerine alan henüz on dokuzunda olan Eveline'in mutsuz hayatı anlatılır. Eveline, annesini kaybettikten sonra babasının ve kardeşlerinin bakımını, evin maddi-manevi yükünü üstlenir. Öyküde ailesine esir düşmüş bir genç kızın pek çok sorun içinde babasından gördüğü şiddet sorunu ele alınır. Eveline'in babası öyküde huysuz, halinden memnun olmayan biri olarak tanımlanır. Baba giderek şiddetin boyutunu artırır, kızını tehdit etmeye başlar. Yaşananlara katlanmak zorunda kalan Eveline evden kaçıp kurtulmak ister, onu bu duyguya iten başta babası olmak üzere diğer aile fertleridir. Babasından gördüğü şiddet karşısında durumun daha da ileri gideceğinden korktuğu için çarpıntıları başlar. Tüm bunlar evinden ayrılma kararı almasına neden olur. Bu durum öyküde şöyle anlatılır:

"Ama yeni evinde, bilinmedik uzak bir ülkede, böyle olmayacaktı. Evlenmiş olacaktı o zaman, Eveline. İnsanlar o zaman ona saygı gösterecekti. Annesi gibi davranılmayacaktı ona. Şimdi bile, on dokuzunu geçmişken, babasının kaba kuvvetinden korkuyordu. Çarpıntılarının bundan ileri geldiğini biliyordu. Çocukken, büyürlerken, babası hiç Harry ile Ernest'i dövdüğü gibi dövmemişti onu, kız olduğu için; ama son zamanlarda tehdit etmeye başlamıştı, ölmüş annesinin hatırı olmasa, ona neler yapacağını söylüyordu. Üstelik şimdi onu koruyacak kimsesi de yoktu" (Joyce, 2018: 68).

Anne, baba ve çocuklar ailenin temel üyeleridir. Anne-baba ve çocuklar ailede aynı çatı altında yaşamlarını sürdürürler. Çocukların sağlıklı birer birey olarak yetişmesinde ailenin rolü son derece önemlidir. Her iki öyküde de aile sevgisinden yoksun çocuklar olduğunu görürüz. *Fethiye Tehtâru Mevtehâ*'da annenin kızlarına şefkat gösterip onları kendine sevdirmeye gayreti yoktur. Anne, doğurganlığı sebebiyle çocuklarına babadan daha duygusal yaklaşması gerekir ancak öyküde bu durum tam tersi olarak karşımıza çıkar. Baba fedakâr bir tutum sergiler. Baba çocuklarına karşı son derece merhametlidir, kızlarına gösterdiği tutum ve davranışlarıyla arkasında kendisine hayran bir okuyucu bırakır. Öyküde adeta kızlarıyla arkadaş bir kahraman olarak betimlenir, kızlarını koruyup kollamaya çalışan bir figürdür. Kızlar annelerini ziyarete giderken babalarına kavuşmayı dört gözle beklerler. Kızlar, anne ve babalarına çok farklı duygular beslemektedir. İkisini arasında duygu bakımından

oldukça fark olduğu açıkça görülür. Kız kardeşlerden biri olan anlatıcı kahraman babası hakkında şöyle der:

“Babam mesafe kat eden küçük adımlarımız kesilinceye kadar merhametiyle ayakta durmaya devam ederdi... Kapıya ulaştığımızda ona el sallardık, o da bize el sallayarak ayrılırdı... Her seferinde ayrılığının son olmasından korkardı. Fakat akşam gelirdi ve güneş parlarken geldiğimiz aynı dar sokaktan hayal kırıklıklarıyla geçerdik. Oradan (evden) çıkıyoruz ve zifiri karanlık psikolojimizin karanlığını ilan ediyor. Annemin evinde tüm gün çektiğimiz üzüntü ve sefaleti orada bırakarak ayrılıyoruz. Girdiğimizden daha hızlı caddeyi geçiyorduk... Kalplerimiz serçeler gibi çırpınıyordu... Neşeyle bağıryorduk:

- Sana dönüyoruz babacım... Kalbinin kanatları arasında taşı bizi... Bize doğru uç... Sana yalvarıyoruz bizi tekrar buraya getirme” (el-Osmân, 1987: 10-11).

Fethiye Tehtâru Mevtehâ öyküsünde babanın karısıyla boşandıktan sonra evlenmeyip kızlarının bakımını üstlendiğini görmekteyiz. Baba, kızlarının elinden alınacağından endişe duyarak korkuya kapılır. *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* öyküsünde babanın babalık görevini layıkıyla yerine getirdiğini söylemek mümkündür.

Eveline'da ise on dokuz yaşındaki genç kız artık maddi durumu sürekli sorgulayan babasına ve iki kardeşinin sorumluluğunu üstlenmeye tahammül edemeyecek hale gelmiştir. Eveline kurtuluşu sevgilisi Frank'la kaçmakta arar, çünkü Frank cömert ve anlayışlıdır. Eveline'in babası fiziksel şiddetin yanı sıra söylediği sözlerle kızını aşağılayarak duygusal şiddet davranışı sergiler.

“...Üstelik cumartesi gecelerinin bitmez tükenmez para kavgası tarifsiz bir usanç kaynağıydı şimdi. O her zaman bütün kazandığını -yedi şilin- veriyordu. Harry de gönderebildiği kadarını gönderiyordu, ama babasından para almak bir dertti. Babası onun parayı çarçur ettiğini söylüyordu, kafasız olduğunu, alınının teriyle güç bela kazandığı parayı sokağa atсын diye ona veremeyeceğini söylüyordu ve daha neler neler söylüyordu...” (Joyce, 2018: 69).

Huzurlu aile ortamı bireyin tutum, davranış ve gelişiminde önemli rol oynar. Eşlerin anlaşmazlığı, çocuk sorunları, sağlık, eğitim gibi maddi ve manevi sıkıntılar aile içi huzursuzluğa sebep olan faktörlerdir. *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* öyküsünde Fethiye'nin annesi ve babası boşanmıştır. Anne, bir annede olması gereken şefkat, merhamet duygularından yoksun, annelik görevini yerine getiremeyen biri olmanın yanı sıra yeni eşiyile de geçinemeyen huysuz bir kadındır. Çocuklarına şiddet uygulayan anne başka biriyle evlenip yeni bir hayat kurmasına rağmen boşandıktan sonra eski eşine de şiddet uygulamıştır. Bu durum öyküde şöyle anlatılmıştır:

“...O gün babamı gözlerimizin önünde dövdü... Babam ağladı... Acıdan çektiği için değil aksine kendi haline üzüldüğü için... Bizden utandığı için... O günden sonra uzak durdu... Arabasını uzağa bıraktı...”(el-Osmân, 1987: 10).

Öyküde dikkat çeken önemli bir ayrıntı da annenin sadece birinci evliliğinden olan kızlarına karşı kötü davrandığıdır. İkinci evliliğinden olan kızına aynı şekilde davranmaz. İlk evliliğinden olan kızlarıyla arasında soğuk ve kopuk bir ilişki vardır. Annenin odak noktası ikinci evliliğinden olan kızıdır. Anne başat bir karaktere bürünmüş bir kahraman olarak karşımıza çıkar. Annenin evlatları arasında bu denli ayırım yapması oldukça ilginç bir detaydır:

“Orada başka bir evde annemin parlak omuzlarına dökülen kalın saç örgüleriyle oynayan, onu seven babamdan başka bir adam, annemin dik yüzünü bekliyor... Bizi yoksun bıraktığı sütünü emzirdiği başka bir kız çocuğunu göğsüne yapıştıran annem...”(el-Osmân, 1987: 9).

Öykünün neredeyse ilk satırlarından son satırlarına kadar kızların anne şefkatine duyduğu özleme şahit oluruz. Kızlar, anne özlemi çeken kahramanlar olarak okuyucu karşına çıkmaktadırlar. Çünkü anlatıcı kahraman sürekli annesinin ikinci evliliğinden olan kızına gösterdiği merhameti sorgular. Öyküde normal olmayan bir anne karakteriyle karşılaşırız. Anne geleneksel anne tanımından uzak

vicdansız ve gaddar tutumlarıyla ön plana çıkar. Okuyucuda baba ve kızlarına acıma duygusu uyandıran sebep aile bağının kurulamaması, annesiz olmaları hatta anne ve yeni ailesi tarafından ezilmeleridir.

Eveline'de şiddet uygulayan baba karakterinin geçimsiz ve huysuz bir kişiliği vardır. Eveline kafasında türlü türlü düşüncelerle boğuşurken aniden ayağa kalkarak artık bunlara katlanamayacağına karar verir:

"Ansızın dehşet içinde ayağa fırladı. Kaçmalı! Kaçmalıydı! Frank kurtarırdı onu. Hayat verirdi ona, belki sevgi de. Ama yaşamak istiyordu. Niçin mutsuz olmalı; mutlu olmak onun da hakkıydı. Frank onu kollarına alırdı, göğsüne yaslardı. Onu kurtarırdı." (Joyce, 2018: 71)

Eveline'de evin sorumluluğunu tek başına üstlenmek zorunda kalan genç kızın yaşadığı bıkkınlık ve yalnızlık duygularıyla girdiği psikolojik çıkmaz anlatılır. Kendisi çalışmasına rağmen babası kazandığı parayı elinden alır, kafasının çalışmadığını ve daha fazlasını söyleyerek parasını harcamasına izin vermez. On dokuz yaşında olan genç kızına kafasız olduğunu üstüne basa basa söyleyen babanın, küçük düşürücü sözleriyle hakarete bulunarak sözlü şiddete başvurduğu görülür.

Fethiye Tehtâru Mevtehâ'da kızların annelerini görme vakti gelir. Baba kızlarını annelerine götürür, Fethiye gelmediği için annelerinin kızacağına farkındadırlar bu durum onlarda korkuya sebep olur. Öyküde anneye karşı pasif bir tutum sergileyen baba kızlarının korkusunu ilginç bir şekilde yatıştırmaya çalışır:

"... Üçümüz kendimizi babamın arabasına zorla bindirdik... Çarpan kalbimiz sakinleşmiyordu. Ayaklarımız sokağa bastığında ürpermeye başladık... Babam bu ürpermeyi hissetti... En büyük ablamın omuzuna dokunarak ona şöyle fisıldadı:

- Eğer annen Fethiye'yi sorarsa ona Fethiye'nin bugün Amerikan tuzu içtiğini ve ağzında o tuzun acısını hissettiğini söyle..." (el-Osmân, 1987: 12).

Dağılmış bir ailede anne, başka bir evlilik yapmış olmasına rağmen babalarıyla birlikte yaşayan dört kızının üzerinde dediği her şeyi koşulsuz şartsız bir şekilde yerine getirilecektir imajı çizmiştir. Anne koyduğu katı kurallarla kendisine itaat edilmesini bekler. Kızlar korku ve endişeyle annelerinin evine giderler. Anne, Fethiye'nin yokluğunu hemen fark eder. O anda anne ve kızları arasında şöyle bir diyalog gelişir:

- Kız kardeşiniz nerede?
- Gelmedi...

Kız kardeşim bunu başını eğerek üzgün bir şekilde söyledi. Ve annemin eli ablamın şakaklarına düştü.

- Sizden biri!!... Niçin sizinle gelmedi... ?
- Amerikan tuzu içti...

Annem bağırarak:

- Keşke Amerikan tuzunun hepsini içseydi... (içseydi de ölseydi)

Bizi içeri çekti ve ipek perdesüsünü giydi... Bize baktı:

- Gideceğim... Onu getireceğim... Göreceksiniz! (el-Osmân1987: 12-13).

Dış konuşmaların geniş yer tuttuğu öyküde yazar sade ve etkileyici ifadeler kullanır. Anne Fethiye'yi getirmekte kararlıdır, Fethiye'yi oyuncaklarla, hediyelerle kandırarak evine getirir. Fakat eve girdiklerinde her şey bir anda değişir:

"(Annem) perdesüsünü çıkardı... Ateşe atar gibi fırlattı, bize vurmaya başladı, birbirimizden ayırdı... Birliğimizi parçaladı. Alınlarımız yerin sıcaklığına değdi ve ardından bizi bir yere topladı. Oyuncaklar, tatlılar, hediyeler hepsi dağıldı... Annemim köpüğü (öfkeden ağzından çıkan köpük) ağzından sırıyordu... Fethiye tatlılardan bir parça almaya çalıştı... Fakat annem ayağıyla tekmeledi... Sirt üstü uzandı... Fethiye eliyle hareket etmeye çalıştı... Ayakları annemin tekmelerini engellemeye

çalışıyordu. O mücadeleyi unutamam. Varlığı ile beni kahreden o böceğin mücadelesi gibi” (el-Osmân, 1987: 15).

Öyküde anne karakterinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Anne karakteri kültürel yönden her zaman sınırsız sevgi, şefkat, merhamet ve umut kaynağıdır. Fakat yazar öyküde bu durumu tam tersine çevirmiştir. Evladından bir dilim tatlıyı esirgeyen anne acımasız, merhametsiz ve sert tutumuyla öne çıkmaktadır. Böylece kültürel normları ve geleneksel bakış açısını aşan şekliyle okuyucunun dikkati bir yöne çekilmektedir. Öyküde Fethiye'nin ölümü annenin evinde ve annesi kaynaklı gerçekleşmektedir. Onu doğuran ve öldüren kişinin annesi olması dikkate değer bir noktadır (Okudan, 2020: 40-41).

“Toplumsal hayatın her alanında görülen şiddet, en önemli etkilerini ve en kalıcı sonuçlarını aile içinde gerçekleştiğinde gösterir. Şiddet aile içinde meydana geldiği takdirde, şiddetin öznesi olan aile bireyinin, özellikle, bu bireyin ebeveyninden biri olması durumunda onun bu pozisyonu şiddeti, şiddet uygulanan aile bireyi açısından daha ağır hale getirmektedir.” (Erdem, 2007: 46) Bu öyküde kızını şuursuzca döven bir annenin kızının ölümüne sebep olacak şekilde kızlarıyla olan ilişkisi anlatılmaktadır. Annesinin acımasız darbelerine maruz kalan Fethiye hayatta kalmak için çok mücadele eder. Fakat annede herhangi bir üzülmeye ya da pişmanlık emaresi yoktur. Öykünün geneline bakıldığında Leylâ el-Osmân'ın olayları ve mekânı en ince ayrıntısına kadar tasvir ettiği görülür. Anne asabi bir kadındır. Onda ilk evliliğinden olan kızlarına karşı annelik duygusunun tamamen yitirildiğini ya da olmadığını söylemek mümkündür.

“Fethiye orada uzanmış birimizin ona el uzatmasını bekliyordu... Ardından kalkmak ve mücadele etmek için doğruldu. Fakat biz kendimizi güçlü tutmaya çalışıyorduk. Birlik olmalıydık. Kararıyla yalnız kalmayı seçen Fethiye'yi düşünecek zaman yoktu... Sanki o cinnet geçiren annemin ayakları altında ölümünü seçmişti. Hareketini kaybetti. Biz hala ayak izinden uzakken harekete geçmeliyiz”(el-Osmân, 1987: 15-16).

“O gün annemin ayakları altında ezilen Fethiye'ye yardım etmeye çalışıyorduk... Ağaca yaklaşıncaya kadar gövdesinden bir tuttu ki yerinden söküp çıkaracaktı... Toprak içinde kaldı... Ağacı salladı...”(el-Osmân, 1987: 17).

Leylâ el-Osmân Fethiye'nin ölüm anını odak noktası seçer. Kızının gelmemesini büyük bir mesele haline getiren anne adeta cinnet geçirmiştir. Annesinden kurtulmaya çalışırken balkona tutunmaya çalışan genç kız yediği onca dayak sonrasında dengesini kaybederek düşer ve sonucunda Fethiye'nin ölümü gerçekleşir. Öyküdeki bu vak'a merhametsizliği açık bir şekilde ortaya koyar.

Duygusal şiddet çocukların, ebeveyn tarafından olumsuz tutumlara maruz kalmaları ve gereksinim duyulan sevgi ve ilginin karşılanamamasıdır. Aşağılayıcı sözler söylemek, isimler takmak, korkutmak, yeterli para vermemek, arkadaşlarını görmesini engellemek, yapmak istemediği işlere zorlamak, yalnız bırakmak, suça yöneltmek, duygusal ihtiyaçlarını karşılamamak, reddetmek, sevgiden yoksun bırakmak, sürekli eleştirmek, tehdit, terk etmekle korkutmak gibi birçok durum duygusal şiddete girmektedir (Lök vd. , 2010:157). *Fethiye Tehtâru Mevtehâ ve Eveline'ı* şiddet açısından karşılaştırıldığında *Fethiye Tehtâru Mevtehâ*'da hem fiziksel hem de duygusal şiddetin daha baskın olduğu görülür. Anne sadece Fethiye'yi değil ilk evliliğinden olan tüm kızlarını sevgisinden mahrum bırakmış, onlara karşı sürekli gergin ve sinirli bir tutum sergilemiştir. Sözlü şiddetle sürekli karşı karşıya kalan kızlarda korku, tedirginlik ve güvensizlik gibi duygusal problemler ortaya çıkmıştır. Öyküde kızların annelerine hissettiği korku ve panik duygusu açık bir ifadeyle anlatılmıştır. Annelerine gittikleri için kalplerinin korkudan çarpması, annelerinin yanında kendilerini esir gibi hissetmeleri, sürekli panik halleri ve annenin ikinci evliliğinden olan kızını istekle, severek emzirmesi gibi şefkat duygularından diğer kızların mahrum kalması çocuklarda ruhsal problemlerle karşılaşmalarına zemin hazırlamaktadır.

Öykülerde ana kahraman Fethiye asi, itaatsiz bir kız olarak tanımlanırken Eveline karakteri ise tam tersi daha itaatkâr bir tutum sergiler. Annesini kaybeden Eveline'ı yalnız, hüznü bir kahraman olarak tanımlamak mümkündür. Leylâ el-Osmân'ın *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* ve James Joyce'un

Eveline isimli öykülerinde anne ve baba karakterleri oldukça olumsuz bir intiba bırakmıştır. Öykülerin merkezinde başta aile içi şiddet olmak üzere geçimsizlik ve sevgisizlik temaları ele alınmıştır.

“*Toplumsal hayatın her alanında görülen şiddet, en önemli etkilerini ve en kalıcı sonuçlarını aile içinde gerçekleştiğinde gösterir. Şiddet aile içinde meydana geldiği takdirde, şiddetin öznesi olan aile bireylerinin, özellikle, bu bireyin ebeveyninden biri olması durumunda onun bu pozisyonu şiddeti, şiddet uygulanan aile bireyi açısından daha ağır hale getirmektedir. Özellikle şiddet, uygulanan çocuklar üzerinde şiddetin etkileri çok uzun yıllar devam edebilmekte hatta ömür boyu sürmektedir*” (Erdem, 2007: 46). Bu açıdan baktığımızda her iki öyküde de yürek burkan masum iki kız çocuğunun olduğunu görürüz. Yaşadıkları şiddete karşı mücadele etmeden yaşamak zorunda kalmışlar. *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* isimli öyküde yer alan Fethiye isimli kahramanın verdiği mücadele hayatına mal olmuştur. *Dublinliler*'de yer alan *Eveline* isimli öykünün kahramanı ise yaşadığı sorunlarla mücadele etmeye çalışmış, ancak başarılı olamayınca kamayı denemiştir. Bu iki öykü karşılaştırıldığında, eserlerin konu açısından (şiddet ve şiddetin çocuklar üzerinde bıraktığı etki) benzerlik taşıdığı görülür. Her iki eser arasında göze çarpan en belirgin farklılık, şiddeti uygulayan kişilerden birinin anne diğerinin baba olmasıdır.

Sonuç

Geçmişten günümüze tüm dünya toplumlarında görülen aile içi şiddet olgusu, kişinin maddi-manevi tüm değerlerine zarar vererek onarılması güç hasarlar meydana getirmiştir. Bu denli önemli bir sorun pek çok yazarın çalışmasına da konu olmuştur. Kapsamı geniş olan aile içi şiddetin önlenmesi bireylerin ruh sağlığı açısından son derece önemlidir. Ebeveynler her koşulda çocuklarına karşı sevgi ve güven kaynağı olmalıdır. Şiddet uygulanan çocuklarda sevgi ve güvenin yerini korku, nefret ve kuşku gibi duygular alır. Bu sebeple olumsuz duyguların hâkim olduğu huzursuz aile ortamında sağlıklı bireylerin yetişmesi mümkün değildir.

Aile içi şiddet, pek çok edebiyatçının eserlerinde doğrudan ya da dolaylı olarak işlenen bir sorundur. Dünyanın ortak sorunu olan aile içi şiddet olgusunun İrlanda ve Arap edebiyatında da ele alındığı görülür. Edebiyat- toplum ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda, öykülerde okuyucuyu bilinçlendirme amacıyla aile içi şiddet sorununun işlendiğini söylemek mümkündür. Karşılaştırmalı edebiyat bağlamında ele alınan çalışmada, farklı ülkelere mensup iki yazarın öykülerinde ele aldıkları ortak sorunun aile içi şiddet olduğu tespit edilmiştir. Leylâ el-Osmân, eserlerinde daha çok kadın sorunlarına, kadının hakir görülmesine değinmekle birlikte, *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* isimli öyküsünde şiddeti uygulayan kişinin kadın olması dikkat çekicidir. James Joyce, *Dublinliler* adlı öykü koleksiyonunda Dublin hayatının gerçeklerini anlatır. *Dublinliler*'de yer alan *Eveline*'de yaşadığı düzensiz hayattan yorulmuş, baba şiddetine maruz kalmış kararsız bir genç kızın kaçıışı vardır. Aile içi şiddet bağlamında pek çok açıdan ortak yönleri olan iki eserin ayrıldığı nokta şiddeti uygulayan taraflardan birinin anne, diğerinin de baba olmasıdır. Öykülerde baba ilgisinden ve anne sevgisinden yoksun büyütülen çocukların duyguları ve psikolojik kaçışlarına yer verilmiştir. Hatta anne şefkatinden mahrum Fethiye'nin ölümüne annesi sebep olmuştur. Eveline yaşadığı şiddet ve baskıdan -her ne kadar başarılı olamasa da- kaçarak kurtulmayı dener. Bu iki öyküde aile içi fiziksel ve psikolojik şiddetin ortaya çıkardığı olumsuz tutum ve davranışlar ele alınmıştır.

Sonuç olarak aile içi şiddet edebiyatçıların sıklıkla ele aldığı bir temadır. Çalışmada ele alınan öykülerde -*Fethiye Tehtâru Mevtehâ*'da daha yoğun ve baskın olmakla beraber -aile içi şiddet temasının ağır bastığı görülmüştür. James Joyce ve Leylâ el-Osmân öykülerinde sevgi görmeyen çocukların yaşadığı şiddet ve baskı ortamını anlatmışlardır. Öykülerde kim tarafından uygulandığına bakılmaksızın aile içi şiddet sorunu bir travma olarak resmedilmiştir. Yazarlar öykülerinde dağılmış aile yapısı nedeniyle ortaya çıkan fiziksel ve duygusal şiddetin çocuklarda bıraktığı onarılmaz izleri okuyucuya aktarmıştır.

Kaynakça

- Al-Sanousi, Haifa M. A. (1995) *The Kuwaiti Short Story: 1947-1985: An Analytical Study of its Social and Political Aspects* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Glasgow Üniversitesi, İskoçya.
- Alver, K. (2006). Edebiyat Sosyolojisi ve Hayat. *Sosyoloji Dergisi*, (15), 105-118.
- Atherton, J.S. (2022). James Joyce. (Erişim Tarihi: 04.07.2022)
<https://www.britannica.com/biography/James-Joyce>
- Aytaç, G. (1997). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Cuma, A. (2009). *Edebiyat Sosyolojisi ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Sanat ve Bilimin Ötesi Etkileşimi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (22), 81-94.
- Dianu, An-Chi Hoh. (2002). Contemporary Short Stories by Kuwaiti Women: A Study of Their Social Context and Characteristics. *Mela Notes*, No. 75/76, 69-84.
- el-Ce'al, V. H. M. (2015). *Şi'riyyetu's-Serd'i fi Rivâyâti Leylâ el-Osmân* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). el-Câmi'atu'l-İslâmiyye, Gazze.
- Elmann, R. (1982). *James Joyce*. New York: Oxford University Press.
- el-Osman, L. (1987). *Fethiyye Tahtâru Mevtehâ*. Beyrut: Daru's-Şurûk.
- Erdem, M. (2007). Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 73,46-77.
- Ergil, N. (2015) "Ulysses". *James Joyce'nin İzinde: Ulysses Bloomsday ve Dublin*. Aslı Ergil Jaeger vd. 30-39. Ankara: Sage Matbaacılık.
- Joyce, J. (2018). Dublinliler. (M. Belge, Çev), (4.Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları
- Keleş, A. (2021). Karşılaştırmalı Edebiyat ve Kültürlerarası İletişim: Iris Alanyalı'nın Gebrauchsanweisung Für die Türkei Eserinin İmgebilimsel Bir Analizi, *Kare*, 16-33.
- Kocacık, F. (2001), Şiddet Olgusu Üzerine, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 2, c.1, p. 1-7
- Lök, N. , Başoğul, C. , & Öncel, S. Effects of Domestic Violence on Children and Significance of Psychosocial Support. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2016; 8 (2): 156-161.
- Okudan, Z. A. (2020). *Leyla el-Osman ve Fethiye Tehtâru Mevtehâ Adlı Öykü Koleksiyonu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Polat, O. (2017). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), 15-34.
- Soyer, S. (2016). Kuveytli Leylâ el Osmân ve Öykücülüğü. *Kırıkkale İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 1 (2) 99-110.
- Yılmaz, A. (2005). Türk Romanında Aile İçi Şiddet Teması. *Türkbilig*, (10), 131-149.

Extended Abstract

Sociology, which is a field that studies the social life of people and their interaction with societies, tries to find answers to the questions of how a society forms, how it works, and how it continues to exist. Literature, just like sociology, firstly deals with humans and the relationship of humans with society. Therefore, sociologists and people of letters who are involved in society and its problems, deal with similar and closely related problems. Literature, whose main ingredient is human, is constantly in touch with society. Emotions and thoughts of societies are conveyed through literature. In light of this information, it is not possible to mention a society without literature.

The goal of comparative literature, which analyses and studies literary works and is a branch of literature, is to identify the similarities and differences between two works written in various languages and make evaluations on the reasons why they are different or similar. Two works written in the same language and on the same subject, from either the modern period or any other period, will definitely have differences. Besides analyzing works of different cultures, comparative literature studies also consider the impact that these works leave on readers. These comparisons help the establishment of intercultural relations by letting the reader get to know different cultures and societies. Therefore, comparing a foreign literary work to a domestic one is not solely a simple comparison between the texts, but a comparison of the two states, two cultures, and two different geographies.

This study examines the subject of domestic violence which is written in the “*Fethiye Tehtâru Mevtehâ*” titled short story by Leylâ el-Osmân, one of the leading names of Modern Kuwait literature and “*Eveline*” by James Joyce, one of the most important names in Irish literature, in the context of comparative literature.

Leylâ el-Osmân, the successful writer of Kuwait literature was born in 1943 to a big family in Kuwait. Her works have been translated into many languages and have been acclaimed by the Western academic world. She shone a light on socio-political issues such as the Palestinian problem, the moral collapse in Kuwait society, 1991 Iraq occupation from the perspective of a woman.

As for the summary of the story titled *Fethiye Tehtâru Mawtehâ* (Fethiye Chooses Her Death), there are thirteen stories in total in the story collection titled *Fethiye Tehtâru Mawtehâ* (Fethiye Chooses Her Death), which was published in 1987 and presented by Leylâ al-Osmân to Palestinian writer Rashad Abû Shâwar. It is quite outstanding to see that the oppressor in the story titled *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* by Leylâ el-Osmân, who generally deals with women and women issues, is a female. Leylâ al-Osmân's opposite attitude in this work can be considered as an example of the Kuwaiti woman type who transforms from tradition to modernity.

James Joyce, who is one of the leading authors of Irish Literature, was born on 2 February 1882 in Dublin to a middle-class Catholic family. Joyce's father had a great impact on his literary works. James Joyce's work titled *Dubliners* (1914) consists of fifteen short stories displaying life in Dublin.

As for the summary of the story titled *Eveline*; the story told in first person, starts with a character named Eveline watching outside her window on an evening. She remembers the transformation the street she lives at has seen, the games she played with her siblings and friends as she stands by the windowsill watching the passers-by. Despite her being a young woman, Eveline feels exhausted from life itself because of all the negative things she went through. As the memories from the past come back to life, she realizes that her happy times were before she grew up. Because then her mother was still alive and her father's health was much better. However, she is exposed to her father's violence as time passes by. She encounters some problems in her work as well. Eveline, who is tired of the adversities she experienced, decides to run away with a guy named Frank she met. However, she renounces this decision at the last minute.

We witness a sad family picture in *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* by Leylâ el-Osmân and the story titled *Eveline* by James Joyce. In both works, the physical and emotional violence inflicted on children is portrayed. In *Eveline*, the father's authority grows despite his old age, while in *Fethiye Tehtâru Mevtehâ*, the mother is portrayed as a fearful individual in contrast to the traditional family profile. We encounter a broken family portrait in both stories, whether divorced, deceased, or living apart far away. In *Fethiye Tehtâru Mevtehâ*, Leylâ el-Osmân impressively deals with the psychological traces left on the daughters of a mother who is divorced and got married again.

In both stories, we see two innocent girls who are heartbreaking. They had to live without fighting against the violence they experienced. The struggle of the protagonist named Fethiye in the story titled *Fethiye Tehtâru Mevtehâ* cost her her life. The character from the story titled *Eveline* from *Dubliners* tried to fight against the issues she encountered; however, after failing, tried to escape. When both stories are compared, it is seen that they both share some similarities in terms of their subject (violence and the effects it leaves on children). The most outstanding difference between the two works is that one of the oppressors is the father and the other is the mother.

In the study conducted within the context of comparative literature, it is identified that the common issue in the stories of both authors from different countries is domestic violence. Where these two works with common domestic violence subjects differ from one another is that the oppressor in one story is a mother and a father in the other. The stories show the emotions and psychological escapes of the children growing deprived of their father's attention and their mother's love. What's more, the death of Fethiye, who was deprived of her mother's love, was again caused by her own mother. *Eveline*, even though she could not succeed, tried to escape from the violence and pressure by running away. Both stories deal with the adverse attitude and behaviors that emerged from domestic violence and psychological violence.